

РЕЦЕНЗИЯ

на научните трудове и учебната дейност на д-р Ваня Господинова Христова, представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент” в професионално направление 3.2. Психология (Педагогическа и възрастова психология (Психология на развитието), обявен от ДВ бр. 51 от 07.07.2015 г. за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”

Рецензент: проф. д.пс.н. Галя Герчева – Несторова, ВСУ „Черноризец Храбър”

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” (ДВ, бр. 51 от 07.07.2015 г.) и на интернет-страницата на университета за нуждите на катедра „Психология“ към Юридически факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”.

За участие в конкурса е подал документи един кандидат. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър”. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали

За участие в обявения конкурс са подадени документи от д-р Ваня Господинова Христова, хон. ас. към катедра „Психология” на ВСУ „Черноризец Храбър”.

За целите на конкурса д-р Ваня Господинова Христова представя за рецензиране единадесет публикации, от които една монография, едно методическо пособие, една студия, три статии и пет публикации в български и чуждестранни научни издания от участия в научни форуми. Всички публикации са след придобиването на образователната и научна степен „доктор”.

Внимателното проучване на цялостното научно творчество на д-р Ваня Христова показва, че във фокуса на нейната изследователска работа са поставени проблемите на личностното развитие през целия жизнен път – от детството до късната зряла възраст. Необходимо е да се подчертае, че това не е просто един стандартен преглед на психическите характеристики през всеки възрастов етап, а оригинален проблематичен анализ на кризите и на възможностите, пред които е изправена личността през съответната възраст – задълбочаване на кризата или успешното ѝ преодоляване. Бих искала да подчертая, че пронизващата всички публикации идея за разкриване на спецификата на кризата през съответния възрастов етап, води като резултат до изграждане на една цялостна концепция за функциите на кризите през различните „сезони” в личностното развитие.

Монографията на д-р Ваня Христова „Личността в развитие и криза – детство и юношество ” безспорно има характер на хабилитационен труд. В нея тя прави цялостен системен анализ на спецификата на възрастовите кризи в детско-юношеска възраст като един от потенциалите за психичното развитие на човека. Основната защитена в монография идея е, че развитието през целия жизнен път не е дълго плато на устойчиво цялостно развитие, а серия от редуващи се фази на стабилност и преход.

В монографията д-р Ваня Христова разглежда проблема за това как през периода на детството и юношеството кризите на развитието се свързват с появата на определени психични новообразувания през дадения възрастов период и как трудностите в развитието биха могли да придобият кризисен характер. Тези новообразувания определят и психическата готовност на личността за преход към следващия етап от развитието. Определен принос представлява и представеният от авторката анализ на категоричния апарат, който се използва от специалистите в областта на психологията на развитието – „развитие”, „възраст”, „криза”.

Своеобразно продължение на идеите, представени в монографията е учебното пособие „Личността в късна зряла възраст – психически характеристики и предизвикателства”. Въпреки разликата в характера между

двете публикации – монография и учебно пособие, д-р Ваня Христова запазва научната точност и прецизност в излагането на основното съдържание. Аналитично, системно и проблематично са представени в пособието основните модели на изследване на късната зряла възраст и възможностите за изпълването със смисъл на този етап от жизнения път на човека. В съответствие с изискванията за този род публикации са представени от авторката тестове за проверка на знанията. Считаю, че това е едно съвременно, модерно по своя характер и богато в съдържателно отношение четиво за студентите, а и за практикуващите психолози.

Определено проличава умението на д-р Ваня Христова да открива дефицити в психологическите изследвания и практиката на психолозите у нас. Това твърдение защитавам със студията, в която тя представя теорията и творчеството на Д. Левинсън „Комплексният подход към „сезоните“ в живота на мъжа и жената”. Специален акцент в студията е поставен върху психосоциалния подход на Д. Левинсън при анализа на жизнения път на мъжете и жените. Както подчертава авторката, приносът на Д. Левинсън се сравнява с този на Е. Ериксън. Но докато Е.Ериксън проявява интерес предимно към юношеството, Д. Левинсън се интересува преди всичко от прехода в средата на живота или мостът между „ерата“ на ранната зряла възраст и „ерата“ на средната зряла възраст.

В другите публикации – статиите и докладите на научни конференции, д-р В. Христова разширява периметъра на своите изследвания и същевременно задълбочава цялостното представяне на възрастовото развитие на личността. Тя систематично представя: концепцията на Л. С. Виготски за кризата в отношенията възрастен - дете през ранното детство, схващанията за етапите в моралното развитие на личността, идеята за успешното стареене и късната зряла възраст като период за разкриване на нови характеристики на личностния потенциал, спецификата на кризата през 30-те и възможните модели на поведение и т.н.

2. Данни за кандидата

Д-р Ваня Господинова Христова е родена на 12.09.1979 г. в гр. Тополовград. Средното си образование завършва в Природоматематическа гимназия „Гео Милев“ гр. Стара Загора, а през 2000 г. Медицински колеж към Тракийски университет гр. Стара Загора. През 2006 г. получава образователна-квалификационна степен „бакалавър“ по Психология във ВСУ „Черноризец Храбър“. През 2007 придобива образователна-квалификационна „магистър“ по Психология, профил Психология и Психопатология на развитието във ВСУ „Черноризец Храбър“. През 2013 г. защитава докторска дисертация „Личностни предпоставки и социалнопсихични детерминанти на удовлетвореността от учителския труд“ и получава образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.2. Психология (педагогическа и възрастова психология). През 2006 г. започва работа като администратор Фронт-офис във ВСУ „Черноризец Храбър“, от 2008 г. до 2013 г. е Секретар Академичен съвет, през 2013 г. и понастоящем е Секретар на Ректора. От 2008 г. е хоноруван асистент по дисциплините „Организационна психология“, „Психология на развитието на възрастните“, „Увод в психологията“ и „Когнитивна психология“.

3. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

Приложената справка за учебно-педагогическа дейност на д-р Ваня Христова доказва, че тя има достатъчно опит в преподавателската дейност. Моите лично впечатления са, че тя е преподавател, който се ползва с авторитет както сред професионалната колегия, така и сред студентите. В своята работа е всеотдайна и отговорна, като едновременно с това е коректна и лоялна към колегите си.

4. Научни и научно-приложни приноси на кандидата

Определено считам, че в научната продукция на д-р Ваня Христова, която е представена за участие в настоящия конкурс се открояват следните по-значими научни и научно приложни приноси:

- систематизирани са значими теоретични подходи за изследване на личностното развитие през целия жизнен път, като специално място е отделено на същността и функциите на кризите като закономерен и необходим етап в развитието;
- разработена е обща психологическа концепция на свързаните с възрастта преходни периоди в развитието и произтичащите от тях възрастови кризи през детско-юношеската и зрялата възраст;
 - създаден и е приложен оригинален подход при изучаването на системните закономерности в протичането на кризите на развитието, причините за тяхното възникване, особености и условия на протичане, както и личностни ресурси за справяне с тях;
 - защитена е хипотезата, за същността на кризите през периода на зрялата възраст, като сложен динамичен психичен феномен, който е силно зависим от социалните ситуации и личностни характеристики и не се влияе в голяма степен от хронологичната възраст;
- разработена е инструментариум за индивидуално консултиране и психотерапия при лица в късна зряла възраст, които срещат затруднения при приемането на старостта като своя съдба.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и

приложни приноси, давам своята **положителна** оценка и **препоръчвам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър“ да избере д-р Ваня Господинова Христова на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.2. Психология (Педагогическа и възрастова психология).

23.09. 2015 г.

Рецензент:

(проф. д.пс.н. Галя Герчева – Несторова)